

POLITIET

SØNDRE BUSKERUD POLITIDISTRIKT

POLITIETS INNSATS 22/7

LOKAL EVALUERING

INNHold

1	SAMMENDRAG	3
2	FAKTUM	4
2.1	Eksplasjonen i Regjeringskvartalet	4
2.2	Skyting pågår, Utøya	4
2.3	Tidslinjer med de viktigste hendelsene.....	4
3	RAMMER FOR EVALUERINGEN	4
3.1	Formål	4
3.2	Evalueringsutvalgets sammensetning	5
3.3	Mandat	5
3.4	Sammenligningsgrunnlag og avgrensning.....	5
3.4.1	Organisatoriske avgrensninger	5
3.5	Andre avklaringer.....	5
3.5.1	Begrepsavklaringer	5
3.5.2	22. juli-kommisjonen	6
3.5.3	Sentralt evalueringsutvalg	6
3.5.4	Evalueringsutvalg øvrige politidistrikt/særorgan.....	6
3.5.5	Evalueringsutvalgets habilitetsvurdering	6
3.6	Metode	6
3.6.1	Datainnsamling	6
3.6.2	Bruk av logger.....	7
3.6.3	Bruk av møtereferat.....	7
3.6.4	Befaring i innsatsområdene	7
3.6.5	Kvalitativ innsamling av data.....	7
3.6.6	Kvantitativ innsamling av data	7
3.6.7	Bruk av referansepersoner	7
3.6.8	Svakheter med metodevalg.....	7
3.7	Evaluerings effekter	8
3.8	Fra ordinær drift til krisehåndtering	8
4	FUNN	8
4.1	Forberedelsesfasen.....	8
4.1.1	Rammer: lover, forskrifter, direktiver, retningslinjer, planverk.....	8
4.1.2	Status 22. juli 2011: kapasitet og kompetanse	9
SPØRSMÅL OG SVAR – SVARKILDE: INTERVJUER, ERFARINGSRAPPORTER,		
	REFERANSER	9
4.1.3	Læringspunkter	13
4.2	Spørsmål og svar - gjennomføringsfasen.....	14
4.2.2	Aksjonsfasen	20
4.2.4	Læringspunkter gjennomføringsfasen	22
4.3	Evakuerte og pårørende.....	22
4.3.1	Spørsmål og svar, evakuerte og pårørende i tre faser	22
4.4	Etterarbeidsfasen	26
4.4.1	Rammer: lover, forskrifter, direktiver, retningslinjer, planverk.....	26
4.4.2	Søndre Buskerud politidistrikt.....	26
4.4.3	Læringspunkter	26
VEDLEGG		27

1 Sammenheng

Søndre Buskerud politidistrikt har 428,5 årsverk og betjener ca. 200.000 innbyggere. Distriktet grenser mot Asker og Bærum, Vestfold, Follo, Østfold, Telemark og Nordre Buskerud.

Ca. 260 av de ansatte er politiutdannet. Politidekningen er 1,3 politiårsverk pr. 1000 innbyggere.

Vårt distrikt bisto Nordre Buskerud og Oslo politidistrikter i forbindelse med hendelsene 22.07.11. Første melding til operasjonssentralen i vårt distrikt var en nødtelefon fra Utøya kl. 1725. Vi var ikke involvert i noen av hendelsene før dette tidspunktet. I timene og dagene som fulgte var ca. 75 tjenestemenn fra Søndre Buskerud politidistrikt involvert i bistanden til Nordre Buskerud og Oslo.

Vår OPS fikk telefonkontakt med Nordre B kl. 17.46.36 Første forsøk på å oppnå kontakt var kl. 17.27.03. Som følge av manglende kontakt besluttet OPS å sende vårt innsatspersonell til Hønefoss politistasjon for å få tildelt oppdrag derfra.

Tre patruljer kjørte til åstedet via politihuset på Hønefoss. En patrulje valgte av taktiske hensyn å ta av ved Vikersund og kjøre via Sylling for å ha mulighet for å fange opp en eventuell fluktbil. Dette hadde bakgrunn i opplysninger om flere gjerningsmenn og skyting fra landsiden ved åstedet.

Manglende kontakt førte til at vi ikke fikk koordinert bistanden i en tidlig fase. Dette førte til at vårt innsatspersonell ikke ble sendt korteste vei til åstedet. Vi kunne forkortet utrykningstiden dersom vi hadde valgt korteste vei.

Vårt innsatspersonell var framme på Utøya ca. kl. 1910. Gjerningsmannen ble pågrepet av personell fra Beredskapstroppen og Nordre Buskerud ca. kl. 1833. Korteste utrykningsvei og annen disponering av innsatspersonell på jobb, kunne ha ført til ankomst omtrent samtidig som Beredskapstroppen.

Ulike sambandsløsninger bidro til å komplisere kommunikasjonen både med egne og andre enheter.

Vårt politidistrikt har i etterarbeidsfasen i hovedsak bistått med etterforskning, ivaretagelse av pårørende og logistikk knyttet til eiendeler.

Arbeidet med oppfølging av egne ansatte har vært omfattende, og vil bli videreført i tråd med råd fra bedriftshelsetjenesten (BHT) og behovene for den enkelte medarbeider.

2 Faktum

2.1 Eksplosjonen i Regjeringskvartalet

Bomben i Regjeringskvartalet i Oslo ble i følge våre opplysninger utløst kl 1525. Riksalarm ble utløst kl. 1643, uten at dette ble registrert ved vår operasjonssentral. Dette skyldes en teknisk svakhet som i ettertid er rettet.

Faktainformasjon om hendelsen håndteres nærmere av Oslo politidistrikt i deres evaluering. Vi ga bistand til vakthold med godkjent innsatspersonell og kriminaltekniske undersøkelser med kompetente etterforskere fra kriminalteknisk avsnitt.

8 mennesker mistet livet i Regjeringskvartalet.

2.2 Skyting pågår, Utøya

Den første nødtelefonen til Søndre Buskeruds operasjonssentral innkom kl. 1725. En ung kvinne fortalte om en mann som skjøt og skadet folk på AUF's sommerleir på Utøya. Skuddene kunne høres i bakgrunnen. Dette var den første av et stort antall nødtelefoner som ble mottatt ved vår operasjonssentral (OPS) denne kvelden.

Selv om OPS ble forsterket, var det ikke mulig å besvare alle telefonene. Vår OPS besvarte, i perioden 22.7 kl. 1700 til kl. 2200, 107 anrop på 02800 og 76 anrop på 112. I samme periode var det 68 anrop på 112 og 86 anrop på 02800 som ikke ble besvart.

Det første innsatslaget som besto av 8 tjenestemenn, to fra Kongsberg og seks fra Drammen, ankom Utøya ca. kl. 1910. Etter akuttfasen ble laget avløst, og man gikk fra en gjennomføringsfase til en etterarbeidsfase.

69 mennesker ble skutt og drept som følge av hendelsen på Utøya.

2.3 Tidslinjer med de viktigste hendelsene

Det vises til tidslinje i vedlegg 1.

3 Rammer for evalueringen

3.1 Formål

Formålet med evalueringen er å få kunnskap om Søndre Buskerud politidistrikts håndtering av hendelsene i Oslo og på Utøya som bistandsdistrikt. Dette innebærer at evalueringen skal søke å identifisere områder som har fungert godt og områder som kan forbedres. Det er et mål at evalueringen også skal gjøre vårt politidistrikt bedre i stand til selv å håndtere en stor og kompleks hendelse i fremtiden.

3.2 *Evalueringsutvalgets sammensetning*

Evalueringen i Søndre Buskerud politidistrikt ledes av politistasjonssjef Glenn Rhodén. Utvalget har i tillegg bestått av pob. Jon Sverre Thorset, kommunikasjonsrådgiver Anne Malm Monstad, pob. Arild Christiansen Ølberg og pob. Per Øyvind Henriksborg. Leder har politimesterens fullmakt til å innhente nødvendig dokumentasjon for å evaluere vår innsats, og til sammen ca. 30 tjenestemenn har bidratt i datainnsamlingen. De ansattes representanter som hovedtillitsvalgt PF og leder for kollegastøttene (KSO) har bidratt med erfaringsrapporter.

3.3 *Mandat*

Oppdraget er å vurdere politiets kapasitet og kompetanse til å håndtere alvorlige, omfattende og komplekse hendelser. De sentrale spørsmålene i evalueringen vil være knyttet til:

- Varsling og situasjonsrapportering
- Organisering, planverk, ledelse og samordning
- Evakuerte og pårørende
- Informasjon og mediehåndtering

3.4 *Sammenligningsgrunnlag og avgrensning*

3.4.1 *Organisatoriske avgrensninger*

Evalueringen skal omfatte perioden 22. juli–15. august 2011. Den skal baseres på

- trusselbildet
- mottatt informasjon
- beredskapssystemer og tilhørende planer
- rammebetingelser

Det evalueres i forhold til den informasjonen som forelå på de tidspunkter beslutninger ble tatt. Etterforskning og PSTs rolle omfattes ikke, men omtales der det er naturlig.

Våre tekniske og taktiske etterforskere har hatt krevende arbeidsoppgaver i en tidlig etterarbeidsfase. Erfaringene vil bli delt med distrikter og særorganer som hadde ansvar for ulike deler av etterarbeidet. Erfaringene vil også ha stor betydning for utvikling i eget distrikt, både faglig og i forhold til HMS.

Søndre Buskerud politidistrikt hadde en bistandsrolle. Vårt politidistrikts egen evne, kapasitet og kompetanse til å håndtere en alvorlig og kompleks hendelse vil også være sentralt. Vi hadde ikke ansvaret for informasjon og mediehåndtering.

3.5 *Andre avklaringer*

3.5.1 *Begrepsavklaringer*

Både i mandatet og i rapporten benyttes begreper som er innarbeidet og kjente i politiets operative og taktiske arbeid. Forkortelser forklares første gang de benyttes. Begrepene benyttes også i Politiets Beredskapssystem del I (PBS I).

3.5.2 22. juli-kommisjonen

Fra 22julikommisjonen.no: Regjeringen har oppnevnt 22.juli-kommisjonen som skal foreta en uavhengig og bred gjennomgang og evaluering for å trekke lærdom av angrepene på regjeringskvartalet og Utøya. Formålet med evalueringen er å trekke erfaringer som kan bedre beredskapen i fremtiden.

Politiets egen evaluering er en del av vårt beredskapssystem, men formålet er det samme. Lokalt evalueringsutvalg forholder seg til POD. Kommisjonens kontakt med politiet organiseres gjennom POD.

3.5.3 Sentralt evalueringsutvalg

Søndre Buskerud politidistrikt har forholdt seg til det sentrale evalueringsprosjektet gjennom leder og politimester. Det sentrale utvalget har gjennomført fem fellessamlinger i Oslo, og har fulgt opp den lokale evalueringen med rådgivning.

3.5.4 Evalueringsutvalg øvrige politidistrikt/særorgan

I starten av evalueringen var det tett kontakt mellom Asker og Bærum og eget politidistrikt. Vi var begge bistandsdistrikter, og formålet var å oppnå felles forståelse av mandat og avgrensning.

3.5.5 Evalueringsutvalgets habilitetsvurdering

Medlemmene av utvalget hadde ikke en sentral rolle i akutfasen, og er vurdert habile. Habilitet vurderes fortløpende gjennom evalueringen.

3.6 Metode

3.6.1 Datainnsamling

Vi har valgt en kvalitativ metode i form av intervjuer og erfaringsrapporter fremfor en kvantitativ metode som for eksempel en spørreundersøkelse. Bakgrunnen for dette er at intervjuer antas å være bedre egnet til å belyse politiets vurderinger knyttet til store og komplekse hendelser. Intervjuer gir dessuten muligheter for oppfølgingsspørsmål, kommentarer og dermed mer dybdeinformasjon. Metoden har også i et HMS-perspektiv blitt godt mottatt av de ansatte.

Søndre Buskerud politidistrikt har lagt vekt på at noen ledere på nivået under politimester hvert år skal følge den operative treningen. Hensikten med dette er at ledelsen skal holde seg oppdatert når det gjelder utvikling og kvalitet i det operative og taktiske arbeidet. Leder for evalueringen har deltatt i treningen noen av de siste årene, bl.a. i trening på taktikken ved "skyting pågår". Deltakelsen har ikke vært et kvalifisert feltstudium, men observasjonen har likevel betydning for evaluering av opplæring og kompetanse på området.

Vi har innhentet erfaringsrapporter fra en rekke nøkkelpersoner i distriktet, både i forhold til forberedelsesfasen, gjennomføringsfasen og etterarbeidsfasen. Dette gjelder også oppfølgingen av egne ansatte.

Vi har valgt å gå ut med en invitasjon til alle via intranett, slik at de som ikke har blitt direkte kontaktet også har hatt en mulighet til å bidra. Flere har kommet med innspill.

Vi har informert alle ansatte underveis om fremdriften og innholdet i evalueringen.

3.6.2 Bruk av logger

Kildemateriale i form av logger:

- PO-logg.
- Lydlogg fra telefon og sambandstrafikk.
- Tabell for inngående telefontrafikk til 112 og 02800, besvarte og ubesvarte.

Stab ble ikke opprettet. Derfor finnes ingen stabslogg. Vi valgte å styrke OPS for å ivareta samhandling med andre aktører og for å sikre loggføringen i PO.

3.6.3 Bruk av møtereferat

Referatene fra intervjuene dokumenteres ikke i rapporten, men oppbevares som kildemateriale. Det har ikke vært arrangert andre møter som har betydning som dokumentasjon.

3.6.4 Befaring i innsatsområdene

Lokalt utvalg har ikke gjennomført befaringer. Beskrivelser fra innsatspersonell og etterforskere anses tilstrekkelig for evaluering av vår bistandsrolle. Nordre Buskerud og Oslo har gjennomført befaringer.

3.6.5 Kvalitativ innsamling av data

Det vises til pkt. 3.6.1. Referanselitteratur for metodevalg er hentet fra Knut Halvorsen (2009): "Å forske på samfunnet".

3.6.6 Kvantitativ innsamling av data

Det vises til pkt. 3.6.1

3.6.7 Bruk av referansepersoner

Tidligere stabssjef politioverbetjent Per Øyvind Henriksborg er benyttet som referanseperson.

3.6.8 Svakheter med metodevalg

En spørreundersøkelse ville nådd et større antall personer. Muligheter for oppfølgingsspørsmål og dybdeinformasjon ved en slik metode er likevel begrenset. Hendelsenes omfang og kompleksitet krever dybdeinformasjon. Vi kunne ha valgt en kombinasjon, men har ansett at innhentet datagrunnlag er tilstrekkelig.

Respondentenes funksjoner og roller i forbindelse med hendelsene 22.07.11 er relativt kjent i distriktet. Dette er en utfordring i forhold til anonymitet i en undersøkelse. Rapporten vil uansett behandle informasjonen uten at dette knyttes til enkeltpersoner. Det er organisasjonslæring med betydning for fremtidig oppgaveløsning som står sentralt i politiets erfaringslæring, jfr. PBS I.

Lederen av utvalget er driftsenhetsleder ved Kongsberg politistasjon og har selv gjennomført intervjuene. Gruppeintervjuet ble gjennomført sammen med en operasjonsleder, både p.g.a.

omfanget og fordi to av respondentene er ansatt ved Kongsberg politistasjon. Ingen av de andre respondentene har noe nært forhold til den som har gjennomført intervjuene.

3.7 *Evaluerings effekter*

Evalueringen har vært positivt mottatt av de ansatte i distriktet. Det tyder på at vi har en kultur for erfaringslæring. Evalueringen har identifisert forbedringsområder knyttet til både foreberedelsesfasen, gjennomførings- og etterarbeidsfasen.

Evalueringen har vært viktig også i et HMS-perspektiv. De ansatte har gitt uttrykk for at de ser på dette som en viktig del av oppfølgingen, og har satt pris at deres erfaringer blir etterspurt.

3.8 *Fra ordinær drift til krisehåndtering*

Overgangen fra ordinær drift til krisehåndtering er ikke uvanlig for politiet. Omfanget i denne sammenhengen var likevel ikke vanlig. Responstiden og kvaliteten på bistanden til Nordre Buskerud og Oslo vurderes å ha vært innenfor det som kunne forventes med de forutsetningene som forelå i gjennomføringsfasen. Erfaringer fra hendelsen forventes å sette distriktet i stand til å respondere enda raskere ved en ny stor hendelse.

4 *Funn*

4.1 *Forberedelsesfasen*

4.1.1 *Rammer: lover, forskrifter, direktiver, retningslinjer, planverk*

Politiets oppgaver er generelt beskrevet i politilovens § 2. Adgangen til bruk av makt er regulert samme lovs § 6, som bl.a. beskriver at politiet kan bruke makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Prinsippet om forholdsmessighet er gjennomgående, og utdypes nærmere bl.a. i politiets våpeninstruks.

Selv om politiets lovlige maktbruk er lovfestet, er det ofte den enkelte tjenestemanns skjønn som avgjør når og hvor mye makt som anvendes. Studentene ved PHS blir tidlig kjent med Lohne Lie og Lagestads maktpyramide (2007:6), og den operative treningen i distriktene bygger videre på denne modellen.

Innsatspersonellet var aldri i tvil om man var på toppen av maktpyramiden i dette tilfellet. Bevæpningstillatelse fra politimester ble ikke innhentet i vårt politidistrikt. Bevæpning var besluttet av fungerende politimester i Nordre Buskerud for det oppdraget vårt innsatslag reiste til.

1.7.2011 skrev fungerende politidirektør Vidar Refvik forordet til Politiets beredskapssystem del I. PBS I utgjør fundamentet for en enhetlig og effektiv håndtering av ekstraordinære hendelser og kriser. Dette beredskapssystemet var dermed helt nylig distribuert til politidistriktene da hendelsene på Utøya og i Oslo inntraff. Det betyr ikke at politiet var uforberedt. Hendelsene i seg selv var mer omfattende og komplekse enn tidligere hendelser. Innlært taktikk var likevel gjeldende og kjent for innsatspersonellet.

Politidirektoratets styringsdokumenter utgjør PBS II. Her ligger bl.a. håndbok for innsatspersonell, håndbok for krisekommunikasjon og utfyllende bestemmelser om kompetanskrav for innsatspersonell.

Politidistriktets eget planverk utgjør PBS III.

Alle dokumenter knyttet til politiets beredskapssystem ligger elektronisk tilgjengelig for alle i PBS-Web. Dette er bekjentgjort for alle politiansatte i vårt distrikt.

Driftsenhetenes kontaktflate i lokalsamfunnet er av vesentlig betydning for å håndtere store hendelser med nødvendig kvalitet. Kravet om opprettelse av Politiråd i alle kommuner er et eksempel på hvordan vår samfunnskontakt skal ivaretas. Alle kontaktpunkter som politiet og lokalsamfunnet har vil være av stor betydning. Vår kontakt med lokal AUF i denne situasjonen var god, og kan sies å være et resultat av generelt aktiv og god samfunnskontakt i vårt politidistrikt.

Trusselvurdering

Det vises til PST's trusselvurdering av 16.3.2011, som bl.a. tilsa at det høyre- og venstreekstreme miljøet ikke ville utgjøre noen alvorlig trussel i 2011.

4.1.2 Status 22. juli 2011: kapasitet og kompetanse

Spørsmål og svar – svarkilde: Intervjuer, erfaringsrapporter, referanser

1. Redegjør for om politidistriktet hadde oppdatert planverk (PBS III) knyttet til varsling av interne ressurser ved ekstraordinære hendelse/krise.

Operasjonssentralen i Søndre Buskerud politidistrikt har rutiner på å benytte SMS-varsling i forbindelse med varsling av alle polititjenestemenn i politidistriktet. Varslingen benyttes i forbindelse med overtid/ekstraordinær hendelse/krise.

Polititjenestemennene er plassert i grupper ut fra kompetanse og operasjonssentralen kan velge følgende grupper i forbindelse med varsling:

- Godkjente polititjenestemenn/IP-mannskaper i hver region (4)/alle
- Operasjonssentralen
- UEH-mannskaper
- Skarpskyttere
- Hundeførere
- Mannskaper til politibåten

I tillegg ligger det lister på PBS web med oversikt over IP-godkjente mannskaper.

Varsling av nabolik distrikter skjer stort sett pr. telefon. En er kjent med de nye retningslinjene for bruk av alarmmelding ved varsling, jfr. POD's rundskriv 2010/003. Dette er foreløpig lite benyttet. På grunn av datatekniske utfordringer var det tilfeldig om operasjonssentralen oppfattet "riksalarm" når den ble sendt ut. Det samme gjelder også andre operasjonssentraler.

2. Redegjør for om politidistriktet hadde oppdatert planverk (PBS III) knyttet til varsling av politiets samvirkeaktører ved ekstraordinær hendelse/krise.

I politihuset i Drammen er nødmeldesentralene 110, 112 og 113 samlokalisert. Dette gir store fordeler ved varsling og informasjonsutveksling mellom blålysetatene. Nødnett er på plass i hele/deler av nødmeldesentralenes ansvarsområde.

- 110-sentralen har nødnett i Søndre Buskerud pd, men ikke i Nordre Buskerud og Vestfold politidistrikter
- 112-sentralen har nødnett i hele sitt ansvarsområde
- 113-sentralen har nødnett i Søndre Buskerud pd, men ikke i Nordre Buskerud og tre kommuner i Telemark

Bruk av nødnett/felles talegrupper er regulert i "Felles sambandsreglement for nødetatene og andre beredskapsbrukere" – også kalt nivå 1. Reglementet regulerer bruken og gir blant annet føringer for hvordan tidskritisk informasjon skal meddeles.

3. Redegjør for om politidistriktet hadde oppdatert planverk (PBS III) knyttet til aksjonsplaner/tiltaksplaner ved hendelse "bombe-eksplosjon/terroranslag.

Politidistriktet har pr. i dag ikke oppdatert planverk knyttet til denne type aksjonsplaner/tiltaksplaner. Politidistriktet har innhentet div. materiale/eksempler fra Oslo pd, men jobben med oppdateringen gjenstår.

Politidistriktets terror/sabotasje planverk (gradert) ble oppdatert høsten 2010.

4. Redegjør for om politidistriktet hadde oppdatert planverk (PBS III) knyttet til aksjonsplaner/tiltaksplaner ved hendelse "skyting pågår"/øyeblikkelig aksjon.

Politidistriktet har gjennomført "skyting pågår"/øyeblikkelig aksjon for alle IP-mannskaper. Gjennomføringen har skjedd i henhold til Politihøgskolens momentliste.

Ansatte på operasjonssentralen har også gjennomført teoriopplæringen, i tillegg med fokus på operasjonssentralens rolle i denne type hendelser.

Vi er i ferd med å utarbeide tiltakskort for "skyting pågår". Det er allerede utarbeidet kontaktinfo og kartverk for noen skoler i distriktet.

Representanter fra nødmeldesentralene 110 og 113 på politihuset i Drammen har også deltatt på opplæringen.

5. Redegjør for om politidistriktet hadde oversikt over tilgjengelige ressurser internt og eksternt knyttet til:

a. Personell

Politidistriktet/operasjonssentralen hadde oversikt over sine tilgjengelige politiressurser via TTA.

Politidistriktet har definert en sikkerhetsbemanning. Denne gjelder hele året, også i ferien. Sikkerhetsbemanningen var oppfylt 22.07. Kun personell i kategoriene IP-3 og IP-4 inngår i sikkerhetsbemanningen.

b. Materiell/utstyr

I Søndre Buskerud politidistrikt har polititjenestemenn i kategoriene IP-3 (UEH) og IP 4 (innsatspersonell med våpengodkjenning som ikke er tilknyttet UEH) personlig tjenestetilpasset verneutstyr (TTV) og våpen.

Polititjenestemenn som jobber på integrerte lister (etterforskning/operativt) har som hovedregel ikke personlig verneutstyr og våpen, og må låne fellesutstyr/våpen ved sin driftsenhet.

Det er behov for nattutstyr. Vi har kun ett sett nattbriller og en nattkikkert.

Politidistriktets materiellansvarlig har oversikt over tilgjengelig utstyr via datasystemet ASSETS.

c. Samband/telefoni

I Søndre Buskerud politidistrikt har alt innsatspersonell i kategori 3 og 4 eget utlevert samband (nødnett). Innsatspersonell kategori 5, har ”lånesamband” ved tjenestelige behov.

En utfordring i oppdrag som går over tid, er batterikapasitet på samband/mobiltelefoner.

Alle politidistriktets uniformerte tjenestebiler har innmontert samband (nødnett).

d. IKT-løsninger

Det er ikke lagt til rette for effektive mobile dataløsninger med tilknytning til politinettet. Scireduct fungerer ikke tilfredsstillende til operativt/taktisk bruk.

e. Helikopter støtte

Vår operasjonssentral var kjent med at politihelikopteret ikke var tilgjengelig på det aktuelle tidspunktet/deler av sommeren.

Forsvarets helikopter kunne evt. rekvireres – jfr. Instruks om Forsvarets bistand til politiet.

f. Forsvaret

Telemark, Nordre Buskerud og Søndre Buskerud politidistrikt har inngått en lokal samarbeidsavtale med Buskerud og Telemark Heimevernsdistrikt 03, se vedlegg 6. Avtalen sikrer en klar og enhetlig forståelse av samarbeidet mellom HV-03 og politidistriktene. Avtalen bygger på ”Instruks om Forsvarets bistand til politiet”.

6. Redegjør for bemanningssituasjonen, herunder tilgjengelig kompetanse i h.h.v. stab, operasjonssentral og innsatsstyrken rett forut for hendelsene den 22.07.2011.

I Søndre Buskerud politidistrikt var bemanningssituasjonen rett forut for hendelsene 22.07.2011, følgende:

- Stab
Stabssjef var tilgjengelig og møtte sammen med fungerende politimester, leder lokal PST og fungerende leder ved operasjonssentralen. Disse møtte på operasjonssentralen. Det ble besluttet å ikke etablere formell stab. Man prioriterte i stedet å styrke operasjonssentralens funksjoner i forhold til vår bistandsfunksjon. Flere av stabens faste medlemmer avviklet ferie på det aktuelle tidspunktet. Når det gjelder stabens kompetanse bygger denne på erfaring, selvtrening og øvelser. Staben har ikke gjennomført Politihøgskolens stabkurs/stabstrening.
- Operasjonssentralen
Det var en operasjonsleder og to operatører på tjeneste. Alle var polititjenestemenn. Operasjonsleder er til daglig fast NK/operatør ved operasjonssentralen, men fungerte på grunn av tjenestefravær. De to operatørene som var på jobb, var begge faste operatører ved sentralen. Alle 3 hadde gjennomført formell opplæring på nødnett.
- Innsatsstyrken
Vi var innenfor den definerte sikkerhetsbemanningen både på tidspunktet for bombeeksplosjonen i Oslo og ved første nødmelding fra Utøya. Mannskapene har gjennomført IP-kurs i henhold til funksjon.

7. Hvilke kompetansehevende tiltak er utført i forkant av 22.07.11 for å være best mulig forberedt på denne type hendelser? (Kurs, øvelser, utdanning?)

I forbindelse med IP-kursene har undervisningsopplegget fra PHS vedrørende "skyting pågår" vært noe politidistriktet har trent på og er kjent med. Hendelsen på Utøya lignet "skyting pågår", men har aldri vært et scenario man har trent på.

Filosofien i treningsopplegget for vårt innsatspersonell går på å trene på realistiske og forventede utfordringer. På denne måten bygger vi kompetanse og trygghet som er anvendelig også i mer alvorlige hendelser.

8. Redegjør for hvordan politidistriktet har planlagt en overgang fra det ordinære ledelsessystemet til eskalering mot det ekstraordinære, sett i relasjon til etablering av stab/forsterkning av operasjonssentralen.

Til daglig opererer operasjonssentralen innenfor politidistriktets ordinære ledelsessystem. Ved behov kan eventuelt operasjonssentralen styrkes ved å forsterke enkelte funksjoner med nøkkelpersonell/stabspersonell.

Ved ytterligere eskalering kan politimesteren beslutte å sette stab. Etablering av stab er beskrevet i vår generalinstruks 2.6 - "Ekstraordinær politiinnsats", jfr. PBS III.

4.1.3 Læringspunkter

- Vi har ikke tilstrekkelig kunnskap om internasjonal varsling til at vi kan ha noen bestemt oppfatning av om den fungerte tilfredsstillende.
- Nasjonal varsling ved "riksalarm" fungerte ikke tilfredsstillende hos oss på grunn av svakheter ved den tekniske løsningen vi hadde 22/7. OPS hadde ikke egen terminal for nasjonal varsling, men en løsning som var integrert i alle arbeidsstasjonene. Det ble bedt om bekreftelse på mottak av varslingen. Vi bekreftet aldri, og dette ble heller ikke fulgt opp fra avsender.
- Distriktsvarslingen fungerte delvis. OPS kalte umiddelbart inn alt innsatspersonell som var på jobb, omgrupperte og sendte et innsatslag til Nordre B. Samtidig hadde operasjonsleder en plan for beredskapen i eget distrikt. Mange ansatte meldte seg selv til tjeneste.
- Etter hendelsen i Oslo er det et spørsmål om man burde varslet eller innkalt innsatspersonell og eventuelt stab for å være enda bedre forberedt. SMS-varsling fungerer, og kan med fordel benyttes for varsling og eventuelt innkalling i forberedelsesfasen. Det bør ses nærmere på en overordnet policy for dette. Her er vårt distrikt også avhengig av hva som kommer av opplysninger og anmodninger fra andre distrikter og fra POD.
- Kommunikasjon vedrørende organisering av bistand ble komplisert p.g.a. ulike sambandsløsninger og manglende telefonkapasitet.
- Det er behov for rask etablering av egen liaison hos distriktet vi bistår, for å holde oss oppdatert på situasjonen.
- Det er behov for organisering av minimumskompetanse innenfor sikkerhetsbemanningen, som sikrer et minimum på 1 stk. innsatsleder og 2 stk. UEH-mannskaper i distriktet.
- Vi må få på plass en Gateway/repeater slik at vi kan forsterke nettverket i nødnett, der dekningen er dårlig eller hvor kapasiteten i nettet blir liten pga mange brukere (både helse, brann og politi). DNKs (Direktoratet for nødkommunikasjon) responstid på dette utstyret er ikke tilfredsstillende.
- Vi må bli flinkere til å utnytte mulighetene i ny teknologi. I dette tilfelle gjelder det samhandling på nødnett mellom enheter fra forskjellige politidistrikt og samhandling på redningstalegruppene mellom nødetatene.
- Vi må involvere OPS i taktiske/operative øvelser med tanke på god samhandling og operasjonssentralens rolle.

4.2 Spørsmål og svar - gjennomføringsfasen

1. **Hvordan ble den faktiske varslingen av interne og eksterne ressurser foretatt (mail, telefon, massevarsling, samband, annet)?**

Operasjonsleder mottok den første nødtelefonen om skyting fra Utøya og sørget for at en operatør sendte melding til alle patruljene som var ute i politidistriktet kl. 1727. Patruljene ble bedt om å møte på politihuset i Drammen umiddelbart. Dette skjedde mens han satt med nødtelefonen han hadde mottatt kl. 1725.

Kl 1728 ringte en operatør til innsatsleder i Drammen og informerte han om hendelsen. De ble enige om at det var naturlig å varsle distriktets UEH-leder. Han ble varslet kl. 1730.

Tjenestemenn som hadde fri eller ferie hadde etter hendelsen i Oslo ringt operasjonssentralen og spurt om det var behov for mannskaper. Ingen anmodninger var mottatt fra Oslo på dette tidspunktet.

Noen av disse tjenestemennene ble varslet og ble med i den første ressursen som ble sendt til Nordre Buskerud pd/Utøya.

Med bakgrunn i hendelsene på Utøya og i Oslo, besluttet operasjonsleder å forsterke operasjonssentralens bemanning. Hensikten var at flere telefonhenvendelser ble besvart og at samhandlingen med de andre (110 og 113) nødmeldesentralene i politihuset ble ivaretatt på en bedre måte. Det var også behov for å bistå OPS med å koordinere politiinnsatsen.

Med bakgrunn i henvendelse fra 113-sentralen, sørget operasjonsleder for at etterforskningsressurser ble varslet og sendt til sykehusene i Drammen og Kongsberg for å organisere mottak av skadde.

Operasjonssentralen benyttet fellesvarsling i SMS-systemet, for å innkalle innsatspersonell og etterforskere i etterarbeidsfasen i henhold til bistandsanmodninger.

KRIPOS varslet våre kriminalteknikere direkte om bistand.

Var dette i tråd med planverk?

Varslingen og organiseringen var i henhold til planverket. Operasjonsleder kalte inn den operative styrken i politidistriktet for å orientere, organisere og klargjøre bistandsstyrken til Nordre B. Det var også behov for å bevæpne patruljene som var igjen i eget distrikt.

Ved avvik fra varslingsplan/lister, hva var årsaken til dette?

Hadde avviket konsekvenser (positive/negative) for politiets håndtering?

Bruken av nasjonal varslingsystem, ref PBS 1, kap. 13.1.2 jf. PBS II rundskriv 2010/003

Ingen av operatørene (3) på vår operasjonssentral oppfattet riksalarmen som ble sendt ut fra KRIPOS kl.1643. Nye operatører som logget seg på senere på kvelden, oppdaget riksalarmen, men da var bilen og gjerningsmannen under kontroll.

Er det notoritet på gjennomførte varslinger (loggføring – kvittering)?

De fleste varslinger er loggført i tiltaksbehandling i PO. Fellesvarslingene via SMS-systemet er loggført i dette systemet.

I tillegg ble det ført en oversikt ved operasjonssentralen over alle bistandsmannskaper som ble sendt til Utøya og Oslo under hele bistandsperioden.

Hva finnes av læringspunkter?

Vi må klargjøre hvilket innsatspersonell i vårt politidistrikt som skal varsles ved store hendelser i Norge. Vi må gjennomgå og klargjøre politidistriktets varslingsrutiner. Det er også et spørsmål om når Forsvarets ressurser skal varsles og benyttes, selv om varslingen i dette tilfellet eventuelt måtte skje fra distriktene hvor hendelsene fant sted.

2. **Ble det benyttet aksjonsplaner/tiltaksplaner under hendelsen “Eksplisjon i Regjeringskvartalet”?** Behandles av Oslo
3. **Ble det benyttet aksjonsplaner/tiltaksplaner under hendelsen på Utøya?**
Behandles av Nordre B.
4. **Hvordan ble organiseringen av de ulike støttefunksjonene i politidistriktet idet hendelsene inntraff?**
Strategisk nivå: politimester, redningsledelse, rådgivere, liaisoner?
Det ble ikke etablert stab i Søndre Buskerud politidistrikt og ingen rådgivere eller liaisoner ble benyttet.

Fungerende politimester ble ikke varslet ved hendelsen i Oslo, men ble varslet av stabssjef om hendelsen på Utøya ca. kl. 1815. Politimesteren møtte etter kort tid på politihuset.

Operasjonelt nivå: Stabssjef, stab, rådgivere, liaisoner?

Stabssjef ble ikke varslet om hendelsen i Oslo, men var kjent med hendelsen via media. Fungerende leder på operasjonssentralen ringte ca. kl.1810 og orienterte om at politidistriktet hadde sendt en innsatsstyrke til Utøya. Han anmodet stabssjefen om å møte på politihuset.

I samråd med politimester ble det besluttet å ikke sette stab. Politidistriktet hadde så langt kun en bistandsfunksjon i forhold til hendelsen på Utøya.

Operasjonelt nivå: Operasjonssentralen

Operasjonsleder sørget for at operasjonssentralens bemanning ble styrket, dette for å ivareta operasjonssentralens oppgaver på en best mulig måte, jfr. beskrivelse ovenfor.

Taktisk nivå: innsatsledere, fagledere (hhv brann – helse)? delledere?

Operasjonsleder utpekte leder for innsatsgruppen som ble sendt til Utøya. Innsatsledelsen på åstedet ble ledet av Nordre Buskerud og Oslo politidistrikter.

Hva finnes av læringspunkter?

Dette var ekstraordinære hendelser som fant sted i to nærliggende distrikter, og vi valgte etablering av en forsterket OPS i stedet for en stab i full skala. Dette hadde sammenheng med at vi var et bistandsdistrikt. Akuttfasen var uansett over før vi eventuelt hadde rukket å få en stab på plass. Dermed var spørsmålet om det i en etterarbeidsfase var behov for å flytte ledelsen vekk fra linjen. Vi mente, og vi mener fortsatt at det ikke var behov for det. Det er denne vurderingen det legges vekt på i PBS I, s. 117.

Vi bør likevel se nærmere på rutiner for når stab skal etableres.

5. **Hvordan var kapasiteten ved operasjonssentralen i forbindelse med hendelsene (antall personer – erfaring – kompetanse)?**

Det var en operasjonsleder og to operatører på tjeneste da meldingen om skyting på Utøya ble mottatt. Alle tre var polititjenestemenn. Tjenestemannen som fungerte som operasjonsleder, er til daglig fast NK/operatør ved operasjonssentralen. Han fungerte på grunn av at den faste operasjonslederen hadde tjenestefravær/ferie.

De to operatørene er begge faste operatører ved sentralen.

Operasjonsleder styrket bemanningen på sentralen, da henvendelser og oppgaver økte kraftig.

Var dette i tråd med planverket?

Bemanningen ved OPS var en normalbemanning.

Hva finnes av læringspunkter?

Det er behov for øvelse/trening for alle nivåer både i forbindelse med stab og forsterket operasjonssentral.

Distriktet har søkt om å delta på stabskurs, men det har ikke vært kapasitet ved PHS.

6. **Hvilke erfaringer gjorde politidistriktet med bruken av samband/telefoni under hendelsene? (meldingsfasen – aksjonsfasen – nedtrappingsfasen)**
Erfaringer med bruken av samband internt i politiet?

Meldingsfasen: Operasjonsleder sendte 98-melding til alle patruljer i politidistriktet. Patruljene ble bedt om å møte på politihuset i Drammen, umiddelbart.

Vår innsatsstyrke hadde god kommunikasjon med vår operasjonssentral i meldingsfasen og på vei til Utøya.

Aksjonsfasen: I Nordre Buskerud pd er det ikke nødnett, men analogt samband. Da innsatsstyrken forlot kjøretøyene og gikk over til håndsett mistet de kontakten med vår operasjonssentral, men de kunne fortsatt høre operasjonssentralens meldinger. Dette var

på grunn av dårlig dekning på nødnett i området Utøya. Innsatsstyrken ringte inn korte situasjonsrapporter til vår operasjonssentral.

Ca kl. 0100 ble det besluttet at våre egne mannskaper skulle gå i egen DMO-gruppe. Dette innebar at mannskapene kunne snakke seg imellom, men ikke til vår operasjonssentral.

Dersom vårt politidistrikt hadde hatt egen Gateway, kunne dette sikret god kommunikasjon mellom vår OPS og innsatspersonellet.

Vår innsatsstyrke hadde ingen kontakt med operasjonssentralen i Nordre Buskerud pr. samband.

Erfaringer med bruken av telefoni internt i politiet?

En programmeringsfeil på enkelte av NetComs mobilsentraler i hele Buskerud, medførte feilruting av 112-anrop. Dermed ble alle mobilanrop fra personer på og rundt Utøya med abonnement fra NetCom eller teleoperatører som benytter NetComs nett, rutet direkte til operasjonssentralen i Søndre Buskerud, isteden for til operasjonssentralen i Nordre Buskerud. Feilen ble identifisert etter hendelsen på Utøya.

Feilen førte til at langt flere personer som forsøkte å ringe 112-anrop i Nordre Buskerud kom fram til politiet. Disse anropene ble besvart av operasjonssentralen i Søndre Buskerud.

Vår operasjonssentral forsøkte å ringe operasjonssentralen i Nordre Buskerud politidistrikt kl. 17.27.03 etter at de mottok meldingen om skyting på Utøya, men oppnådde ikke kontakt. Man fikk kontakt på tredje forsøk kl. 17.46.36 etter å ha stått i kø i ca. 5 minutter. Etter denne samtalen var det ikke mulig å få kontakt med Nordre Buskerud.

Vår operasjonssentral ble stående i telefonkø inn til Nordre B. Dette førte til at viktig informasjon ikke kunne utveksles mellom de to operasjonssentralene. Det samme gjaldt andre nabodistrikter som kontaktet Søndre Buskerud etter å ha forsøkt å få kontakt med Nordre Buskerud.

Erfaringer med bruken av samband mot samvirkeaktører?

Vår operasjonssentral ble kontaktet direkte av nødmeldesentralene 110 og 113 for å videreformidle meldinger til operasjonssentralen i Nordre B. Dette var fordi 110 og 113 ikke oppnådde kontakt med operasjonssentralen i Nordre Buskerud på telefon.

Det var store utfordringer med bruk av forskjellig samband (analogt/nødnett) i forhold til samvirke aktørene.

Erfaringer med bruken av telefoni mot samvirkeaktører?

Dette foregikk muntlig mellom nødmeldesentralene i politihusets 6 etg, der de er samlokalisert. Notoritet på noe av denne kommunikasjonen finnes i PO.

Hva finnes av læringspunkter?

Vi må øve på oppsett av DMO-gruppe. Dette er allerede tatt inn i treningsprogrammet for innsatspersonellet.

Ved bruk av det nye nødnettet kan samtaler ikke avlyttes. Det kan dermed snakkes i klartekst slik at mer informasjon kan gis ut. Dette er en tilvenningssak.

Det er behov for å øve på bruk av de felles talegruppene mellom innsatspersonell fra de forskjellige nødeetatene. Dette var påbegynt før hendelsene, og er i utvikling. Vi må ha tilgang til Gateway for å sikre kommunikasjon i vanskelige dekningsområder. Responstiden på slikt utstyr i dag er ikke tilfredsstillende.

7. **Hvilke erfaringer gjorde politidistriktet med bruken av de ulike IKT-løsningene under hendelsene? (meldingsfasen – aksjonsfasen – nedtrappingsfasen)**

Erfaringen i bruken av PO, herunder planmodul/tiltaksplan, føring i sann-tid?

I utgangspunktet blir alle meldinger i PO ført i sann tid på operasjonssentralen. Dette viser vår PO-logg for hendelsen på Utøya. Planmodul/tiltaksplan ble ikke benyttet i disse hendelsene.

Det jobbes med å utarbeide forskjellige tiltakskort til bruk i PO/planmodul i politidistriktet. En har så langt på plass tiltakskort for følgende type hendelser:

- Brann
- Trafikkulykke
- Mediehåndtering
- Familievold
- Snøskred
- Brann i Oslofjordtunnelen
- Travellers
- Utlendingskontroll, generell

Tiltakskort for mediehåndtering og brann i Oslofjordtunnelen ble utarbeidet etter terrorhandlingene.

Erfaringen i bruken av PBS-WEB?

Det var lite bruk av vår PBS-web på operasjonssentralen under hendelsene i Oslo og på Utøya.

Erfaringer i bruken av GeoPOL?

Operasjonssentralen er godt kjent med GeoPOLs mange muligheter, og benytter dette systemet daglig.

Erfaringen fra bruken av DIR?

DIR (Disaster Involved Registration) ble ikke benyttet i Søndre Buskerud under hendelsene i Oslo/utøya.

Massevarslingsløsning?

Vi benyttet ikke annet enn SMS-varslings i eget distrikt. Vi var et bistandsdistrikt.

Andre erfaringer med IKT-løsninger

Ved OPS ble det avdekket en feil ved en ICCS da sentralen ble forsterket. Denne ble rettet av PDMT i løpet av kvelden. Det var ikke tilfredsstillende dekning på nødnett ved Utøya, og det var ikke mulig å få utplassert Gateway. OPS kontaktet PDMT kl. 1847

med forespørsel om dette. Svaret var at DNK hadde en responstid på 48 timer på en slik tjeneste.

Hva finnes av læringspunkter?

Behov for:

- Øvelser/trening i bruk av PO/planmodul/tiltakskort.
- Øvelser/trening i bruk av PBS-web.
- Øvelser/trening i bruk av GeoPol.
- Øvelse/trening i bruk av DIR.
- De tre første punktene har vært under kontinuerlig oppfølging fra fagutvikler ved OPS det siste året.
- DIR har gjennom erfaring fra øvelser blitt oppfattet som ressurskrevende og tungvint å bruke. Det er vanskelig å føre i sann tid i dette systemet.

8. **Redegjør for utvelgelsen av innsatsleder (funksjon – stilling – alder – erfaring – formal og/eller realkompetanse, faktisk bemanning)?**

Leder av innsatsstyrken hos oss ble utpekt av operasjonsleder, på bakgrunn av formal- og realkompetanse i funksjonen.

9. **Redegjør for utvelgelse av delledere (funksjon – stilling – alder – erfaring – formal og/eller realkompetanse, faktisk bemanning)** Ikke aktuelt hos oss.

10. **Var det andre hendelser i politidistriktet de første dagene etter 22.07.11 som kan ha påvirket oppgaveløsningen?**

Nei, en er ikke kjent med at det var andre hendelser som har forhindret oss i å yte den bistanden det ble anmodet om.

11. **Var det andre faktorer i politidistriktet de første dagene (fra 22.07.11) som har påvirket/kan ha påvirket oppgaveløsningen?**

Nei, en er ikke kjent med at andre faktorer har påvirket/kan ha påvirket oppgaveløsningen.

12. **Redegjør for situasjonsrapportering til overordnet myndighet.**

Det ble ikke rapportert til overordnet myndighet fra vårt politidistrikt.

13. **Redegjør for situasjonsrapportering til/fra samvirkeaktørene på operasjonelt nivå (stabssjef – stab – operasjonsleder).**

Hvor ofte ble det rapportert?

Vår OPS hadde løpende kommunikasjon med de andre nødmeldesentralene. Dette var muntlig kommunikasjon som var mulig som følge av samlokaliseringen.

Ble det brukt standardiserte maler?

Nei.

Læringspunkter?

Vi opplevde gode effekter av samlokaliseringen i denne kommunikasjonen. Dette skal videreutvikles.

14. Hvordan fungerte samarbeidet mellom de ulike støttefunksjonene i politidistriktet?

Politimester og stabssjef møtte og hadde fortløpende kommunikasjon. Disse hadde også løpende kontakt med operasjonsleder og liaison PST. Kommunikasjonen var god, og det er ikke avdekket samarbeidsproblemer.

Hva finnes av læringspunkter?

Vi har ikke avdekket vesentlige læringspunkter på dette området.

15. Hvordan fungerte samarbeidet på tvers av politidistrikt når det gjelder: Redningsledelse i de ulike politidistrikt? (dersom disse var innkalt)

Det var telefonkontakt mellom stabssjefene i Søndre og Nordre B. ved én anledning. Formålet var å etablere kontaktpunkt og avklare bistandsbehovet. OPS i de to distriktene hadde kontakt i gjennomføringsfasen. Utfordringene med å oppnå kontakt er beskrevet tidligere.

Det var ikke kontakt på politimesternivå.

Hva finnes av læringspunkter?

Behovet for å sende liaison til nabo-distrikt er behandlet under forberedelsesfasen som læringspunkt.

16. Hvordan fungerte samarbeidet mellom politidistrikt og Politidirektoratet?

Som bistandsdistrikt hadde vi ikke annen kontakt med POD enn den ordren som kom inn fra POD på kvelden 22.7.

4.2.2 Aksjonsfasen

Situasjonsvurdering

I tillegg til de første opplysningene om skyting på selve øya, kom det nødmelding fra Utøya til vår OPS om at det også ble skutt fra land kl. 17.59.22. Dette ble videreformidlet til vår UEH-leder kl. 1804. Det gikk ut melding om dette på sambandet kl. 1807. Forutsetningen endret seg dermed til at det kunne være snakk om flere gjerningsmenn. Trusselen man sto overfor ble på denne måten mer uklar enn den var i utgangspunktet.

Opplysninger om flere mulige gjerningsmenn er også beskrevet i PO-logg kl. 1908 og kl. 1932. Dette ble kommunisert til vårt innsatspersonell.

Kommunikasjon med OPL, vurdering av muligheter og anbefalinger

Det var god kommunikasjon i meldingsfasen. Da innsatspersonellet kom til åstedet, kom de ikke gjennom til OPS på samband p.g.a. dårlig dekning på nødnett i dette området.

Innsatspersonellet kunne imidlertid høre OPS, og det ble gjennomført korte oppdateringssamtaler på telefon.

Planlegging, ordregiving

UEH-leder var leder for våre mannskaper. Ute på øya ble de inndelt i søksteam, med en tjenestemann fra Beredskapstroppen i hvert av teamene. Vårt innsatspersonell ble dermed spredt en periode, men ble samlet senere i denne fasen.

Selve aksjonen:

Da patruljene fra Søndre Buskerud politidistrikt ble samlet, tok leder UEH lederansvaret for våre mannskaper. Han tok kontakt med en tjenestemann fra Nordre Buskerud politidistrikt som var på stedet, og fikk tildelt arbeidsoppgaver.

Oppdraget som ble gitt var å søke etter overlevende i vannet utenfor øya.

Kort tid etter ble 7 av våre mannskaper med i 4 forskjellige båter og kjørt over til Utøya. Hundefører ble igjen på land og tok ansvar for mottak av skadde og koordinering av oppmøtesteder for nødetatene. Grunnen til dette var at man anså det lite formålstjenelig å ha med en hundeevipasje for å søke i vannet. Se nærmere om oppgavene for hundefører nedenfor.

Etter at vår UEH-leder snakket nærmere med innsatsleder fra Nordre B, ble oppdraget endret til at våre mannskaper gikk i land på Utøya for å bli med i søksteam. Det var en tjenestemann fra Beredskapstroppen med i hvert av teamene. Oppgavene beskrives nærmere nedenfor.

Sammendrag av arbeidsoppgaver

Hundefører ble igjen på fastlandet og hadde som oppgaver:

- Ta imot skadde
- Ta imot uskadde personer som var i sjokk mv,
- Mottak av mannskaper fra brannvesen og helse
- Ta ned helikopter

Mannskapene som ble kjørt i båt over til Utøya hadde følgende oppgaver:

- Søk etter personer i vann og på land, totalt 3 søk ble gjennomført på øya
- Søk etter flere gjerningsmenn
- Ta seg av skadde personer
- Livreddende førstehjelp
- Ta seg av overlevende, personer i sjokk mv
- Evakuering
- Tildekking av døde personer som lå på øya
- Vakthold
- Leder UEH fikk rollen som NK på øya første kvelden/natten

Noen av mannskapene har i ettertid fulgt opp pårørende som har mistet barn, og vist dem aktuelle steder på Utøya.

Innlært taktikk fungerte bra når de utførte arbeidsoppgaver sammen med mannskaper fra andre politidistrikt.

Ifb med søket på Utøya ble det benyttet hunder fra andre politidistrikter.

Samarbeidet med Beredskapstroppen fungerte bra, til tross for mangel på kommunikasjon via samband.

4.2.4 Læringspunkter gjennomføringsfasen

- Det er behov for en pansret tjenestebil i distriktet, selv om det i dette tilfellet ikke var aktuelt å benytte et slikt kjøretøy.
- Det stilles spørsmål fra vårt innsatspersonell ved at helsepersonell ikke kunne gå inn og yte førstehjelp, før området var 100 % klarert av politiet. Sivilister drev allerede med redning og førstehjelp i et område som ikke var klarert av politiet. Det anbefales at politiet og helsevesenet i fellesskap tar en gjennomgang av rutiner og instruks på dette, som ledd i evalueringen.

4.3 Evakuerte og pårørende

Arbeidet med å ivareta pårørende har vært omfattende og krevende. Tilbakemeldinger fra pårørende tyder på at dette har vært utført profesjonelt og med stor medmenneskelighet. Pårørendekontakten har i samarbeid med ledere, særlig fungerende stasjonssjef i Drammen, sørget for en verdig og god kommunikasjon. Politiet har bl.a. deltatt i begravelser.

Innsatspersonell har i etterarbeidsfasen vært med pårørende på befaring på Utøya, slik at disse har fått se åstedet og har fått anledning til å stille spørsmål. Dette har vært viktig for bearbeiding av sorg, og det har vært viktig for innsatspersonellets bearbeiding av sine inntrykk.

4.3.1 Spørsmål og svar, evakuerte og pårørende i tre faser

Forberedelsesfasen

Redegjør for om Politidistriktet/særorganet hadde oppdatert planverk (PBS III) knyttet til varsling av pårørende kontakter ved ekstraordinære hendelser/krise!

Drammen politistasjon har ansvar for pårørendekontakten, men instruks for stillingen er foreløpig ikke utarbeidet. Distriktet har ikke noe annet planverk knyttet til dette.

Hadde politidistriktet/særorganet oppdatert planverk for mottak og registrering av et større antall evakuerte?

Planverket er delvis på plass i PBS III, men noe arbeid med oppdatering gjenstår.

Redegjør for om Politidistriktet/særorganet hadde et oppdatert planverk (PBS III) for pårørende håndtering, som var samordnet med kommuner og andre samvirkeaktører (potensielle ulykkeseieres) planverk forut for 22.7.11?

Planverket er delvis på plass i PBS III, men noe arbeid med oppdatering gjenstår.

Redegjør for om Politidistriktet/særorganet har testet dette planverket gjennom øvelser med kommuner eller andre samvirkeaktører?

Politidistriktet øver jevnlig på dette, og det har den siste tiden bl.a. vært gjennomført øvelser i flere kommuner i samarbeid med Fylkesmannen.

Var det i samarbeid med kommuner opprettet faste mottaks-, evakuerte og pårørende senter forut for 22.7.11?

Dette var opprettet i politidistriktets kommuner forut for 22.7.11. Bl.a. Drammen kommune og politiet i Drammen har utprøvd det tidligere, etter Gulsbogenbrannen.

Hadde politidistriktet/særorganet faste pårørende kontakter forut for hendelsene den 22.7.11?

Politidistriktet har oppnevnt en pårørende kontakt, men hun hadde ferie 22.7. Derfor ble en annen utnevnt.

Hadde pårørende kontaktene god nok opplæring i håndtering av pårørende/etterlatte?

Kontakten hadde ingen formell opplæring, men til gjengjeld svært gode personlige forutsetninger. Hun fikk i tillegg en erfaren tjenestemann som medhjelper.

Finnes det noen instruks/stillingsbeskrivelse for pårørende kontakter?

Instruks er ikke utarbeidet.

Redegjør for hvorvidt pårørende kontakter var tilgjengelige under ferieavviklingen, om det eventuelt fantes noen form for beredskapsordning?

Det vises til pkt. 7. Vi har ingen formalisert beredskapsordning, men vi har personell med kunnskaper og personlige egenskaper som er egnet for å ta oppgaven.

Redegjør for om politidistriktet/særorganet når stab er satt, har en polititjenesteperson med erfaring fra håndtering av pårørende til å lede og koordinere arbeidet med pårørende under P2?

Dette er en vesentlig del av P2-funksjonen. Vi har personell som kan utføre oppgaven, men disse har ikke fått tilstrekkelig trening og øvelse. Dette er et læringspunkt.

Når politidistriktet ikke har satt stab, hvilke rutiner er det for rapportering/innhenting av informasjon for pårørende kontakter?

Ved forsterket OPS som i dette tilfellet, var dette en av funksjonene som ble besatt av en etterforskningsleder.

Fikk pårørende kontaktene jevnlig oppdatert informasjon i perioden 22.7. til 15.8?

Koordinatoren (Oslo pd) for pårørende kontaktene var veldig effektiv og kommuniserte flere ganger daglig med vår lokale kontakt. Vi erfarte at informasjonen var rask, hyppig og konkret. Koordinatoren var svært serviceinnstilt og gav gode råd underveis.

Var pårørende kontaktene selv tilfreds med den informasjonen de mottok i forhold til legitimitet – tillit hos de pårørende?

Fungerende stasjonssjef i Drammen var med på møtene med de pårørende hvor det ble varslet om dødsfall og identifisering. Den informasjon man hadde mottatt var tilstrekkelig til å gi de pårørende den informasjonen de klarte å ta inn på dette tidspunktet. Senere har det vært gjennomført flere møter, og de pårørende har selv fått være med og vurdere hvor mye informasjon de har ønsket å få underveis.

Gjennomføringsfasen**Redegjør for om sentralbord – operasjonssentraler hadde kapasitet til å svare pårørende som henvendte seg til politidistriktet etter hendelsene i Regjeringskvartalet og på Utøya den 22.7, ved**

- Personlig fremmøte
- Telefonhenvendelse

Noen pårørende møtte personlig, andre ringte. Det har vært tilstrekkelig kapasitet til å ivareta dette.

Redegjør for om politidistriktet hadde kapasitet til å rute eller videreformidle informasjon til/fra pårørende til andre nødetater etter hendelsene i Regjeringskvartalet og på Utøya den 22.7?

Dette er en problemstilling vi ikke har hatt berøring med.

Hvordan ble varslingen av pårørende kontakter foretatt (e-post, telefon, massevarsling, samband, annet) i Oslo og på Utøya?

KRIPOS sendte ut melding til distriktene med beskjed om å opprette pårørendekontakter. Denne ble av ukjent årsak ikke mottatt i vårt politidistrikt. Pårørendekontakten ble oppnevnt og varslet på telefon søndag 24.7 etter purring fra KRIPOS. Etterforskningslederen som nevnt under pkt. 12 (under forberedelsesfasen) ivaretok oppgaven frem til dette tidspunktet.

Hvilke erfaringer gjorde politidistriktet/særorganet seg før det ble opprettet et nasjonalt pårørende kontakt nummer?**Hvordan var kapasiteten i operasjonssentralen til å svare pårørende?**

Vår OPS besvarte (i perioden 22.7 kl. 1500 til kl. 2200) 130 anrop på 02800 og 94 anrop på 112. Mange av disse var telefoner fra pårørende. Det ble gitt kort informasjon om situasjonen, og det ble lagt stor vekt på å gi svar til flest mulig.

Hvordan var kapasiteten i stab, P2 til å svare pårørende?

Det meste ble ivarettatt av operatørene og de som forsterket OPS i denne fasen.

Hvilke erfaringer gjorde politidistriktet seg i opprettelsen og bruken av et nasjonalt pårørende kontakt nummer 815 2800.

Hvem betjente pårørende kontaktnummeret? Oslo politidistrikt administrerte dette. Vår oppnevnte pårørendekontakt oppga videre sin tjenestetelefon til de etterlatte, slik at de kunne få tak i henne på en enkel måte. Tilbakemeldinger fra de etterlatte tyder på at dette fungerte bra. Vi hadde ikke noe spesifikt tilbud til de pårørende som fikk sine nære slektninger hjem i live. Pårørendekontakten opplevde heller ikke stor pågang fra denne gruppen.

Hva finnes av læringspunkter?

Den oppnevnte pårørendekontakten opplevde starten på jobben som svært krevende, fordi det ikke fantes noen instruks eller planverk som hun hadde tilgang til.

Hun opplevde også at det var krevende å ha oppgaven alene, selv om hun hadde god støtte fra fungerende stasjonssjef i Drammen. Mulighetene for faglig utveksling og utlufing underveis ble dermed begrenset. Det optimale ville i følge henne ha vært om vi hadde hatt én kontakt pr. familie.

Det var ferietid, og den saksporteføljen hun hadde fra før på sedelighetsfeltet ble en utfordring samtidig som hun skulle ivareta funksjonen som pårørendekontakt. Det var ingen leder i nærheten som kunne skjerme henne opp mot egne saker. Det ble en tilleggsbelastning.

Hvilke erfaringer gjorde politidistriktet/særorganet seg i bruken av DIR?

Hvordan var kapasiteten?

Vi benyttet ikke dette systemet.

Hvordan fikk pårørende kontakter i ”ikke involverte” politidistrikt tilstrekkelig informasjon?

Vi var involvert, og opplevde at vi fikk tilstrekkelig informasjon, jfr. pkt. 8 under.

Hvordan fungerte samarbeidet mellom de ulike støttefunksjonene på tvers av politidistrikt/særorgan for evakuerte og pårørende?

Mellom Søndre Buskerud politidistrikt og Oslo politidistrikt

Koordinatoren for pårørende kontaktene i Oslo og vår pårørende kontakt hadde hyppig kontakt. Vi opplevde kontakten som svært profesjonell, med tydelig fokus på helhetstenking. Ivaretagelsen av funksjonen var etter vår erfaring veldig god. Det er god grunn til å gi honnør til de som fylte denne rollen i Oslo. Det bidro sterkt til at vi kunne fungere godt opp mot pårørende i vårt distrikt.

Redegjør for de erfaringer pårørende kontakten gjorde seg overfor de pårørende relatert til følgende utfordringer, språk, kultur, utenlandsk statsborger

Ingen spesielle utfordringer på dette området, til tross for at familien til den ene omkomne har bakgrunn fra Nigeria og den andre fra New Zealand.

Etterarbeidsfasen

I hvilken grad utøver pårørende kontaktene framdeles kontakt med de etterlatte/overlevende/pårørende?

Det er fremdeles noe kontakt på telefon og pr mail. Innsatspersonell fra vårt distrikt har også bistått pårørende med befarng på åstedet i ettertid.

Har det vært gjennomført en debrief for pårørende kontaktene?

Var den i regi av POD eller Nasjonal pårørende koordinator i Oslo politidistrikt?

Det har vært en samling for pårørendekontaktene ved Soria Moria i regi av den nasjonale koordinatoren i ettertid. Hun opplevde at denne samlingen faglig var veldig bra, og at den også for hennes del fungerte godt som en debrief.

4.4 Etterarbeidsfasen

4.4.1 Rammer: lover, forskrifter, direktiver, retningslinjer, planverk

Det vises til Søndre Buskerud politidistrikts HMS-håndbok, som bl.a. inneholder retningslinjer for kollegastøtteordningen og personalomsorg ved kritiske hendelser.

Arbeidstilsynet hadde våren 2011 tilsyn ved flere av driftsenhetene i distriktet, med fokus på arbeidsmiljø. Påleggene som ble gitt i etterkant av tilsynet er oppfylt, og handlet ikke om personalomsorg ved kritiske hendelser.

4.4.2 Søndre Buskerud politidistrikt

Intervjuer og egenrapporter tyder på at de ansatte og deres representanter stort sett er fornøyd med personalomsorgen så langt. Arbeidet er på ingen måte ferdig. Evalueringen har ikke avdekket at noen er forbigått i dette arbeidet, mens tilbudet til de som ble igjen i eget distrikt kunne vært bedre.

Personalomsorgen videre fremover vil bli fulgt opp av ledere, en oppnevnt HMS-gruppe og bedriftshelsetjenesten.

4.4.3 Læringspunkter

- Tilbakemelding fra innsatspersonell: Lederne bør bli flinkere til å skjerme/beskytte de som har opplevd veldig krevende oppdrag, slik at de i ettertid ikke brenner seg helt ut og blir sykmeldt. I dette tilfellet ga noen uttrykk for at de ville jobbe mest mulig, og burde egentlig ha vært ”beskyttet mot seg selv”.

5 Samlet vurdering

Evalueringen viser at det er utført mye godt politiarbeid. Både faglige og menneskelige kvaliteter holder et høyt nivå i politidistriktet. Det vises til et sitat fra ett av intervjuene:

Man opplevde en god tone blant de som var på stedet, og følte det ble vist en god mellommenneskelig holdning blant mannskapene. Det gis uttrykk for at dette gjenspeiler kulturen fra eget politidistrikt generelt. Det oppleves en god etisk standard og kort avstand mellom ledere og medarbeidere i distriktet.

Samtidig er det mange læringspunkter, som er påpekt underveis i evalueringen.

Beredskapen 22.7.11 var innenfor den definerte sikkerhetsbemanningen i vårt politidistrikt. Det var likevel tilfeldig at vi akkurat denne dagen var i stand til å sende et innsatslag med så høy kompetanse som i dette tilfellet. Noen av operasjonslederne har for vane å føre en kompetanseoversikt som noe av det første de gjør når de kommer på jobb. Erfaringer fra dette arbeidet viser at vi noen ganger, særlig i ferietider, ikke har innsatsledere eller personell innenfor IP 3 tilgjengelig. Dette er et læringspunkt som er påpekt av flere, og det er et spørsmål lederforum snarest må behandle.

Beredskapen ved Søndre Buskeruds OPS var 3 stk. tjenestemenn. Dette kalles en normalbemanning i vårt distrikt, selv om vi vet at vi noen ganger er nede på 2 stk. ved avvikling av ferie og fritid. En operasjonssentral i 2011 bør ikke være mindre enn dette, dersom man skal sikre publikum en forsvarlig tjeneste. Et annet forhold er hensynet til et forsvarlig arbeidsmiljø for operatørene. Utvalget anbefaler at Nordre- og Søndre Buskerud politidistrikter snarest etablerer en felles OPS.

Rapporten vil bli lagt fram for politimesteren og hennes lederforum. Evalueringsutvalget vil foreslå at det raskt utarbeides en tiltaksplan. Det anbefales at det utarbeides en risikovurdering knyttet til planen. Den bør beskrive hva som prioriteres, og hva konsekvensene kan bli om man ikke gjennomfører tiltakene.

Vedlegg

1. Tidslinje

Vedlegg 1: Tidslinje

TIDSLINJE, LOGGFØRING I SØNDRE BUSKERUD I FORB MED OSLO OG UTØYA, AKUTTFASEN I TIDEN 22.07.11 KL. 1525 →

